

ФАКТИ ОТ ИСТОРИЯТА НА БЪЛГАРСКАТА СПЕЛЕОЛОГИЯ

Първото българско пещерно дружество е учредено на 18 март 1929 г. в София. Сред учредителите са проф. д-р Стефан Петков (ботаник), инж. Павел Петров (минен инженер), Ненко Радев (асистент в Естествено-историческия музей), д-р Иван Буреш (директор на Царските научни институти), университетските геолози Васил Арнаудов, Цоню Димитров, д-р Васил Радев, Атанас Стефанов, както и една жена – Светозара Михайлова (учителка в Техническото училище).

За **първи председател на дружеството** е избран проф. Ст. Петков, който го ръководи през периодите 1929–1931 г. и 1933–1935 г. След него за председатели са избрани д-р Рачо Рачев (1932 г.), почвеведът проф. Никола Пушкаров (1936 г. и 1939 г.), археологът доц. Рафаил Попов (1937–1938 г. и 1940 г.), зоологът акад. д-р Иван Буреш (1940 г.), Еманоил Иванов (1941–1948 г.), географът Павел Делирадев (1949 г.).

Дружеството има и три клона, основани в с. Ракитово (27 юли 1930 г.), в Ловеч (1933 г.) и в Дряново (25 април 1937 г.). Членовете на дряновския клон приспособяват Малката пещера (Бачо Киро) за туристически посещения, а през 1938 г. инсталират и осветление, запазвано от малка ВЕЦ. Така известната сега пещера Бачо Киро става **първата благоустроена пещера в България**.

Дружествен печатен орган са Известия на Българското пещерно дружество, от което излизат две книжки – през 1936 г. и през 1940 г., редактирани от д-р Ив. Буреш и д-р Нено Атанасов.

По решение на „народната власт“ от 1949 г. дейността на обществените организации, включително и на Българското пещерно дружество, е прекратена. Едва през 1958 г. е създаден Комитет по пещерен туризъм с председател (1958–1985 г.) географът проф. д-р Любомир Динев и почетен председател акад. д-р Иван Буреш. През 1963 г. Комитетът е преобразуван в Републиканска комисия по пещерно дело, преименувана през 1972 г. в Българска федерация по пещерно дело (БФПД). Неин наследник от 1990 г. е Българската федерация по спелеология (БФСп.), регистрирана през 1993 г. като юридическо лице с нестопанска цел, а през 1997 г. лицензирана от Държавната агенция за младежта и спорта.

В 90-годишната история на организираната спелеология в България са съществували 101 **пещерни клуба**. От тях продължават да развиват дейност 38, като най-стари са: „Академик“, София (1958 г.) – първият официално създаден клуб в България, „Приста“, Русе (1960 г.), „Черни връх“, София (1960 г.), „Сърнена гора“ („Саламандър“), Стара Загора (1961 г.), „Студенец“, Чепеларе (1961 г.), „Прилеп“ („Веслец“), Враца (1961 г.), „Мадарски конник“ („Хадес“), Шумен (1961 г.), „Еделвайс“, София (1961 г.).

Еменската пещера е първата (1887 г.) картирана пещера в България. Картата е съставена от чека Карел Шкорпил (1859–1944), работил като учител в Пловдив, Варна, Русе и Велико Търново и директор на Археологическия музей във Варна. **Първото професионално спелеокартиране** въвежда също археолог, преподавател и в Географския институт в СУ – доц. Рафаил Попов (1876–1940), една от най-емблематичните личности в българската спелеология (вж. стр...). Той е автор и на първото ръководство за проучване на пещерите: „Кратки упътвания за разкопки и проучвания на пещерите“ – непубликуван ръкопис от 47 стр., структуриран в 8 раздела: Уводни бележки; Необходимы принадлежности при проучвания в пещерите; Описание на пещерите; План на пещерите (картиране); Климатични изследвания на пещерите (температура, влажност, въздушни течения); Сондажи и разкопки; Примери; Културни останки; Условни знаци при картиране на пещери. Ръкописът е илюстриран с 15 авторски фигури и 2 таблици и е най-ранният известен ни опит за съставяне на методика на спелеоложки проучвания в България. През 1937 г. инж. Радуш Радусhev прави първото в България теодолитно заснемане на пещера – Бачо Киро край Дряново.

Първият каталог на българските пещери е издаден от Ненко Радев (1899–1944) в две части (1926 г. и 1928 г.). От 1975 г. в Българската федерация по пещерно дело се създава Главна картотека на българските пещери, ръководена от инженер-маркшайдера Радуш Радусhev (1911–1991).

Книгата „Пещерите в България“ (1958) на археолога ст.н.с. Николай Джамбазов е **първият обзор на подземния карст** в страната. През същата година Управлението по геодезия и картография (УГК) издава първата карта на пещерите в България (М 1:600 000), съставена по данни на д-р Георги Икономов (Пещерен клуб-Русе).

Акад. Иван Буреш в пещерата Душника (1940 г.)